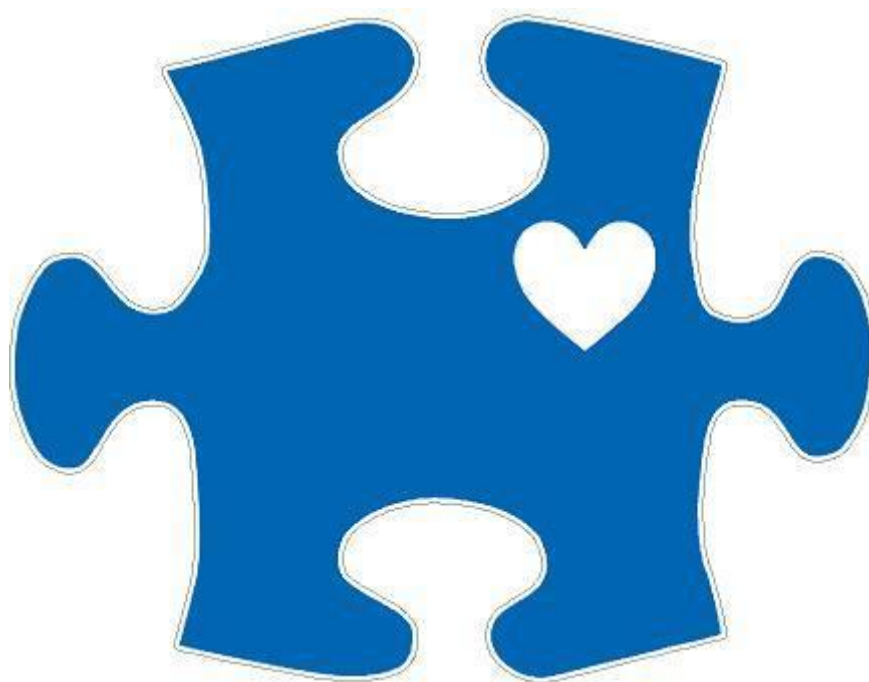

SVJETSKI DAN SVJESNOSTI O AUTIZMU

2. TRAVNJA...

ŠKOLA OBILJEŽAVA

SVJETSKI DAN

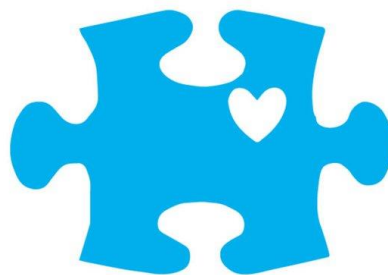
SVJESNOSTI O AUTIZMU

Glavna skupština organizacije Ujedinjenih Naroda odabrala je 2. travnja kao datum kojim se obilježava svjesnost o autizmu. Prvi takav dan obilježio se 2008. godine.

Tim se datumom i aktivnostima koje se unutar njega ostvaruju želi ljudima diljem svijeta skrenuti pozornost na sve veću brojnost osoba s ovom teškoćom. Ovaj se neurorazvojni poremećaj kod osobe najčešće razvije **u prve tri godine** i traje do kraja njezina života.

Cilj obilježavanja Dana svjesnosti o autizmu jest podizanje opće svijesti svih nas i jačanje senzibiliteta (sposobnosti uvažavanja, shvaćanja) o problemima s kojima se osobe s teškoćama iz spektra autizma susreću u svojem svakodnevnom životu.

Simboli ovog dana i osoba s teškoćama iz spektra autizma su **plava boja** i **oblik dječjih puzzli**.

ŠTO SU TEŠKOĆE IZ SPEKTRA AUTIZMA

AUTIZAM je nešto o čemu se danas u društvu sve češće otvoreno govori. Prije to nije bilo tako i kad je netko imao teškoće iz spektra autizma, ljudi su ga se sramili. Danas je to drugačije jer mi ljudi postajemo pametniji, trudimo se biti tolerantniji jedni prema drugima i uvažavati različitosti koje između nas postoje. Kao što imamo različitu boju očiju, kose ili puti tako i različito razmišljamo, vjerujemo, govorimo, ponašamo se. Različitost je bogatstvo naše Zemlje i trebamo ju poštivati.

Stoga je prije svega važno znati da autizam nije bolest. Bolesti su uglavnom zarazne i mogu se liječiti i izliječiti pomoću lijekova. Autizam nije zarazan i ne može se izliječiti tabletama. Ljudi ga kao dio svoje osobnosti imaju od rođenja, kroz čitav život.

Službeno ćemo u knjigama naći da je autizam **razvojni poremećaj** (razvojni zato jer njegovi simptomi postaju vidljivi tijekom djetetovog razvoja/odrastanja). Na žalost, sama **riječ poremećaj** ima negativan značaj pa se ako ga tako definiramo, prema ljudima koji imaju autizam odnosimo od samog početka kao da su poremećeni.

Stoga smatram da je **najbolje i najprimjerenije** za autizam reći da je to **drugačiji**, nama ostalim neobičan **način funkcioniranja ljudskog uma**/mozga zbog čega se i osobe s autizmom ponašaju na jedan osobit, drugačiji način od nas ostalih. Kroz povijest se naziv za autizam mijenjao nebrojeno puta. Obzirom na jačinu teškoća koje osoba s autizmom iskazuje u svom funkcioniranju, autizam može biti od jako izraženog/snažnog do jako blagog. **Zato danas za osobu s autizmom kažemo da ima teškoće iz spektra autizma.**

Spektar autizma možete zamisliti kao jednu **dugu** s izrazito mnogo boja. Što je dugina boja tamnija to ljudi zbog autizma u svom svakodnevnom životu imaju veće teškoće. Ti ljudi i kad postanu odrasli ovise o svojim roditeljima i ne mogu živjeti i brinuti se sami o sebi. One pak osobe koje pripadaju svijetlim duginim bojama tj. Imaju blage teškoće iz spektra autizma susrećemo u vrtiću, kasnije u školi kao naše suučenike, zatim u srednjoj školi i na fakultetu, a ponekad s njima i radimo na našem

radnom mjestu. To znači da su njihove teškoće vrlo blage i iako se zbog njih ponašaju na nama drugačiji/neobičan način, oni su zapravo samostalni ljudi koji se mogu brinuti sami za sebe. **Neki od njih će čak jednog dana postati izvrsni stručnjaci u nekom području/npr. znanstvenici.** Inače, samo da vama učenicima bude lakše, u spektar autizma ubrajamo i Aspergerov sindrom (naziv za teškoće iz spektra autizma koje utječu na osobu, ali na vrlo blagi način), visokofunkcionirajući autizam (za osobe koje imaju visoke intelektualne sposobnosti, ali imaju teškoće samostalnog snalaženja u drugim svakodnevnim životnim situacijama). Liječnici pak autizam zovu pervazivnim razvojnim poremećajem.

KAKVE OSOBITOSTI IMAJU OSOBA S BLAGIM TEŠKOĆAMA IZ SPEKTRA AUTIZMA?

Da bi se nekoj osobi dijagnosticirao autizam, odnosno poremećaj iz spektra autizma, potrebno je ostvariti pregled kod nekoliko stručnjaka- psihijatra, psihologa, edukacijskog rehabilitatora i logopeda.

TEŠKOĆE KOMUNIKACIJE S DRUGIMA:

Poremećaj iz spektra autizma podrazumijeva postojanje **teškoća u komunikaciji s drugim ljudima**. To nisu teškoće kakve imaju gluhi ili slijepi ljudi. Ove teškoće odnose se na to da će dijete jako teško samo i spontano pristupiti drugom djetetu ili skupini djece. Neće znati uključiti se u igru s ostalom djecom. U parku ili vrtiću, a kasnije i u školi najčešće će stajati na nekom malo udaljenijem mjestu, igrati će se sam sa sobom ili nekom svojom omiljenom igračkom. Ponekad će doći do vršnjaka, ali neće znati kako započeti s njima razgovor, pa će samo stajati pored njih. Kasnije, kad postanu stariji puno je toga što u ubrzanom, svakodnevnom i spontanom razgovoru neće razumjeti. To je zato jer je svakodnevni govor za njih ponekad prebrz i prepun iskrivljenih riječi koje su njima nepoznate (kad na primjer koristimo strane riječi iz engleskog, kao npr. „kul“, „lajkati“, „čutati“ i slično) Drugi od razloga je i taj što riječi ili rečenice prenesenog značenja oni shvaćaju doslovnima. Da bi naučili njihovo značenje, mora im ih netko najprije pojasniti, a onda i puno puta ponoviti, kako bi ih naučili pa čak i sami počeli koristiti. Na primjer, ako netko kaže da je „umro od smijeha“, osoba s autizmom će to doslovno shvatiti i pitati će „pa kako si onda sad još

uvijek živ". Ili ako netko kaže da je nešto „bilo mrak“ osoba s autizmom će to shvatiti kao da je doslovno nešto bilo mračno ili da je nestalo možda svjetla/struje. Problem im predstavlja i razumijevanje izraza lica za neki osjećaj. Kad s nekim razgovaramo, nije sve samo u riječima koje izgovaramo. Puno je toga u načinu kako držimo svoje tijelo, koje grimase izvodimo dok o nečemu pričamo.

Sve je to sastavni dio naše komunikacije i mi ostali te znakove naučimo prepoznati i koristiti od rane dječje dobi. Učimo to lako i spontano, čak i nesvjesno, promatrajući naše roditelje i članove obitelji. Iz nekog razloga, osobe s autizmom to ne mogu. Zato one izraze lica za svaki pojedini osjećaj moraju učiti napamet, kao što mi ostali npr. učimo tablicu množenja. To im zato znatno otežava svakodnevnu komunikaciju s ljudima oko sebe. Problem u komunikaciji imaju i zato što za razliku od nas ostalih oni ne mogu spontano naučiti uobičajeni, svakodnevni prijateljski razgovor. Najčešće ih zanimaju samo neke određene teme (npr. vlakovi/dinosauri/ratovi ili neki strojevi) i o tome mogu s vama pričati cijeli dan, bez da uopće opaze da vam time idu na živce. Razlog tome je što osobe s autizmom uvijek imaju neki **sadržaj od posebnog interesa**. Kad ih nešto tako jako zanima tada će o tome naučiti ama baš sve, do najsitnijeg detalja. Kad im o tome postavite pitanje ispričat će vam to na način da ćete imati osjećaj kako ispred sebe imaju enciklopediju i čitaju vam iz nje. No ako ih pitate o nečem uobičajenom kao što je to neka popularna televizijska serija, o tome neće znati ništa ili vrlo malo, jer ih to ne zanima.

Također, primijetit ćete da osobe s autizmom najčešće ponavljaju vaše pitanje ili rečenicu koju ste im uputili prije nego izgovore svoj odgovor. To nije zato jer su oni luckasti, gluhi ili manje inteligentni. Oni to rade jer na taj način bolje usmjeravaju svoje misli na to pitanje/rečenicu i pomažu sebi razumjeti ju, a potom vam na nju i odgovoriti. Taj se postupak zove **eholalija**. Također, njihov način govora malko je drugačiji od našeg. Kad pričate s osobom koja ima autizam imat ćete osjećaj da **govori pomalo robotski, bez intonacije**. S druge pak strane, imat ćete osjećaj da razgovarate s pravim malim znanstvenikom ili nekom odraslom osobom! To je zato jer osobe s teškoćama iz spektra autizma jako rado koriste riječi koje su književne i nisu one koje koristimo u spontanom, svakodnevnom govoru. Uglavnom, način govora svakako je drugačiji i nije uobičajeno spontan.

Na kraju, ono zbog čega su osobe s autizmom u komunikaciji s drugim osobama drugačije jest i to što svog **sugovornika rijetko kada gledaju u oči**. Najčešće dok s nama razgovaraju oni gledaju u pod, iznad ili pored našeg lica. Razlog tome jest, kako oni sami često kažu, što im je gledanje druge osobe u oči jako neugodno. Neki od njih opisat će taj osjećaj jako bolnim. Drugim riječima, gledanje drugih osoba u oči doista osjećaju kao fizičku bol. Zato upamtite, ako vas osoba ne gleda u oči, to nije zato jer je nepristojna-njoj je to neugodno ili fizički nelagodno.

Ipak ima nešto što prijateljstvo s ovim osobama čini posebnima. Zbog svih prethodno navedenih karakteristika, osobe s autizmom **ne znaju lagati**. One će uvijek govoriti istinu. **Ne znaju ogovarati, zadirkivati i omalovažavati druge**, niti to žele. **U igri su uvijek poštteni**, nikad ne varaju, niti bi to željeli. Možda će ponekad svojom iskrenošću povrijediti drugu osobu, ali to nikad neće biti s namjerom, niti će toga biti svjesne. Upravo ih ove karakteristike čine **najiskrenijim prijateljem kojeg ćeš ikad imati.**

TEŠKOĆE/NEOBIČNOSTI U PONAŠANJU:

Druga skupina simptoma po kojoj ćete prepoznati osobu s teškoćama iz spektra autizma je njihovo pomalo neobično ponašanje. Ono što morate prije toga znati jest da um/mozak osobe s autizmom prima i obrađuje podražaje iz svijeta oko sebe na jedan drugačiji, pomalo zbrčkan način. To znači da njihov um/mozak nije u mogućnosti podražaje koje prima putem oka, nosa, kože, uha posložiti na pravilan i dobar način, kao što to naši mozgovi rade. Zbog toga osobama s autizmom često smeta buka (npr. buka na školskim hodnicima, u tramvajima ili bilo kojem mjestu gdje ima puno ljudi). Ponekad im jako smetaju mirisi (npr. iz školske kuhinje) ili im jako smetaju dodiri (kontakti s učenicima na hodniku). Ove podražaje mozak osobe s autizmom doživljava fizički bolnima. U takvim situacijama, kao i kad nas nešto jako zaboli, i ove osobe mogu odjednom početi plakati, vikati, ljutiti se, ljuljati se naprijed nazad kako bi se umirili. Nama ostalima to će se možda činiti kao da je ta osoba poludila jer je sama od sebe odjednom počela tako se ponašati. No važno je znati da je zapravo nešto u okolini što je tu osobu uznemirilo, odnosno neki podražaj iz okoline je njezin mozak pogrešno interpretirao i nastao je kaos u glavi. U takvom je trenutku bitno da znaš da taj učenik/osoba nije luda i da joj samo treba malo vremena da se umiri.

Ujedno, osobe s autizmom **jako teško prepoznaju svoje vlastite osjećaje, a još ih onda teže i ispravno izražavaju**. Ako ih nešto uznemiri ili naljuti, oni najčešće to neće prepoznati kao osjećaj, već će samo reagirati onako kako im u tom trenutku dođe. Zato će se ponekad u trenutcima srama ili tuge, umjesto da se zacrvene ili rasplaču, oni početi smijati. U takvim situacijama važno je prepoznati da osoba to ne čini namjerno, već da od jačine osjećaja ne zna reagirati na pravilan način i reagira spontano. Pomoći će joj ukoliko joj se na to ukaže na nježan i smiren način.

Također, važno je znati kako osobe s autizmom **vole kad je svaki dan jednak**. Neki od njih čije su teškoće veće (oni čije se teškoće ubrajaju u tamnije dugine boje) vole se uvijek oblačiti u jedno te istu odjeću, vole jesti samo određenu hranu, predmeti oko njih moraju uvijek biti poredani na određeni način i sl. Kod osoba s blagim teškoćama to će se manifestirati na jedan drugačiji način. Učenici redovnih škola, koji imaju blage teškoće iz spektra autizma zbog toga će npr. voljeti da je raspored sati svakog dana uvijek jednak. Zašto je to tako? Zato jer osobe s autizmom vole rutinu. Njihov mozak baš nije dobar u predviđanju situacija i za razliku od nas ostalih, u njihovoj glavi nastaje kaos ukoliko se unutar dana iznenada nešto promijeni. Obzirom da ne mogu predvidjeti što će se dogoditi slijedeće, postaju jako napeti, počnu osjećati strah ili paniku i opet može doći do ljutnje, bijesa, plača i sl. Primjer za jednu takvu situaciju je bezazlena promjena u rasporedu nastavnih satova, jer se jedan učitelj razbolio i nije došao u školu. Ravnateljica škole će radi toga morati učenicima izmijeniti raspored sati za taj dan. Za učenika s teškoćama iz spektra autizma to će biti nešto novo, nepredvidivo i drugačije od rasporeda koji je za taj dan planirao. Obzirom da njegov mozak ne može samostalno i bez dodatnih uputa predvidjeti što će se zbog toga dogoditi (kao npr. da će doći neka zamjena ili da će sati biti izmijenjeni pa ćete svi ranije ići kući) njegovo će tijelo početi osjećati strah od nepoznatog i dogodit će se neka od nepoželjnih reakcija koje sam vam malo prije opisala.

POSEBAN INTERES ZA NEKU TEMU:

Na kraju, ono po čemu su osobe s teškoćama iz spektra autizma osobite jest neki **njihov poseban interes**. Još od malena uvijek ih zainteresira neka određena tema, kao npr. vlakovi, svemir, dinosauri, brojevi, neka računalna igrice, strani jezici ili sl. Kad im tako nešto privuče pažnju onda postanu time u potpunosti zaokupljeni. To znači

da će pročitati sve moguće knjige, tekstove, filmove o toj temi. I ne samo da će ih pročitati, nego će svaki, pa čak i najmanji ili najnebitniji detalj o tome zapamtiti. Kad ih pitate o tome, početak će pričati i neće se moći zaustaviti. Nama ostalima ta će tema biti dosadna i htjeti ćemo prekinuti razgovor o tome, no osoba s autizmom to neće primijetiti. To nije zato što su oni nepristojni i ne uvažavaju naše potrebe. Tako se ponašaju zato što je ta tema ono u čemu oni doista uživaju. Taj im je sadržaj poznat, u tome se osjećaju uspješni i moćni jer znaju sve o tome, pa nam to žele i pokazati.

TEŠKOĆE UČENJA:

Učenici s poremećajem iz spektra autizma najčešće će u školi pokazivati neke **teškoće u učenju**. Ponekad se to odnosi na **teškoće čitanja, teškoće pisanja, teškoće računanja, teškoće** da svoju **pažnju** na satu usmjere na učitelja i ono o čemu on govori. Najčešće imaju i **motoričkih teškoća**, zbog čega su nespretni s rukama ili jako teško pravilno izvode vježbe na tjelesnom. Zbog toga su im učitelji dužni pružati podršku tijekom sata ili prilikom usmenih i pisanih provjera znanja, a kako bi njihov školski uspjeh bio dobar i kako njihovo samopouzdanje i vjera u sebe ne bi potpuno potonuli. Ti učenici zasigurno nisu sretni jer nešto ne mogu jednako kao druga djeca i zbog toga se najčešće osjećaju jako loše. Većina njih o sebi misle da su glupi, nesposobni i općenito beskorisni. Najčešće to neće izgovoriti na glas, ali će pokazati svojim ponašanjem.

Ipak, uvijek ima bar jedan nastavni predmet u kojem je ovaj učenik odličan ili kako biste vi rekli „rastura“. To može biti matematika, strani jezik, likovna kultura, glazbena kultura, tehnička kultura i sl. Kasnije, kad naraste, ukoliko ga roditelji i učitelji osnaže na ispravan način, najčešće će postati stručnjak za to područje i možda čak i slavna osoba.

REHABILITACIJA:

Kao što smo to naveli na početku teksta, autizam se ne može izliječiti. Brojni roditelji, čija djeca imaju autizam teško to prihvaćaju i ponekad izlažu svoju djecu raznim opasnostima, u nadi da će biti izliječena i postati kao mi ostali. Stoga ih ponekad hrane hranom za koju smatraju da liječi autizam, daju im različite pripravke, vode ih različitim osobama koji za sebe tvrde da su stručnjaci, a često su obični

prevaranti. No iako ne postoji lijek, postoji nešto što se zove rehabilitacija. To znači slijedeće; ukoliko se ova teškoća primijeti na vrijeme, dakle dok je dijete još malo, tada ga se uključuje u razne rehabilitacijske vježbe. Kao što i mi vježbamo da bismo nešto naučili i savladali (u sportu, školi i sl.) tako i osobe s autizmom kroz rehabilitaciju vježbaju sve ono što mi razvijamo spontano i bez problema. Tako npr. vježbaju upoznavanje i razgovor s drugim ljudima, vježbaju prepoznati izraz lica za pojedini osjećaj, vježbaju gledati drugu osobu u oči dok s njom razgovaraju i sl. S vremenom, uz puno rada i truda oni mogu uvježbati svoje ponašanje do te mjere da se teškoće iz spektra autizma gotovo i ne primjećuju. No to ne znači da više nemaju autizam. Autizam će uvijek biti dio njih. Rehabilitacijom zapravo postaju sličniji nama i mi ih tako lakše prihvaćamo , a oni se onda osjećaju manje izoliranima i usamljenima. **Zato cijeni njihov trud, jer ono što je nama lako i spontano, oni postižu mukotrpnim i dugotrajnim vježbanjem.**

ŠTO OBAVEZNO MORAŠ UPAMTITI:

Za kraj je važno znati kako će osobama s teškoćama iz spektra autizma biti u životu značajnije lakše **ukoliko ćemo ih mi razumjeti i pomagati im.** Ako u razredu ili školi prepoznaješ učenika koji bi mogao imati ovakve teškoće, važno je da mu se zbog toga **ne rugaš.** Moraš znati da unatoč svom čudnom ponašanju, taj učenik također ima osjećaje i iako to ne zna pokazati, tvoje ga ruganje jako vrijeđa i boli. Također je važno prepoznati vlastite osjećaje koje ta osoba u tebi izaziva. Ukoliko te ponašanje osobe s autizmom smeta ili ti ne paše, onda naravno da nećeš s njom provoditi puno vremena u zajedničkom druženju. Ali je važno da razumiješ zašto se ponaša na drugačiji način i važno je da ju poštuješ kao osobu i kao kolegu iz razreda ili škole. Također je važno reagirati ukoliko zamijetiš da ga netko drugi, tko o tome ne zna ama baš ništa, vrijeđa i omalovažava. Stani tada na stranu osobe s autizmom i upozori neku odraslu osobu, koja će to zaustaviti i riješiti.

UPAMTI: jedini lijek za autizam koji postoji jest prihvatiti takvu osobu onakvom kakva jest, potruditi se i naučiti družiti se s njome na način da se ona osjeća sigurno i sretno.

10 PRAVILA KOJE SVAKO DIJETE S AUTIZMOM

ŽELI DA MI ZNAMO!

Donosimo deset pravila koje svako dijete s autizmom želi da znate kako biste mu olakšali snalaženje u stvarnom svijetu. Pokušajte gledati na autizam kao na različitu darovitost radije nego kao na nekakav nedostatak. Gledajte iznad onoga što vidite kao ograničenja i pokušajte ih vidjeti kao poseban dar autizma.

1. **Ja sam dijete s autizmom, ja nisam "autističan"**. Moj autizam je samo jedan aspekt mog karaktera i ne definira me kao osobu. Jeste li vi osoba s vrlinama i manama ili ste osoba s problemom (imate prekomjernu težinu), kratkovidni (nosite naočale) ili nespretni (niste spretni)?
2. **Moje opažanje osjetilima (vida, sluha, opipa) je poremećeno**. Vama mogu izgledati kao povučena ili čak ratoborna osoba, no sve što ja pokušavam jest zaštititi samog sebe. Često "jednostavan" izlet u dućan može biti pakao za mene jer deseci ljudi govore odjednom, trešti bučni zvučnik, blagajničke kase te moj mozak ne može filtrirati sve odjednom i ja sam potpuno preopterećen!
3. **Upamtite razliku između NEĆU (ne želim) i NE MOGU (nisam u mogućnosti)** nešto napraviti. Riječi koje čujem i riječi koje izgovaram meni su podjednako teške za razumjeti. Nije da ja ne slušam upute - ja ih jednostavno ne razumijem. Kada me zovete s drugog kraja prostorije, evo što ja čujem: "Ivane, # \$ % ^ * & ^ % \$ *!". Umjesto toga, obraćajte mi se direktno jednostavnim riječima: "Ivane, molim te, dođi na ručak". To mi jasno govori što želite da učinim i što će se dogoditi sljedeće. Lakše mi je surađivati na taj način.

4 . **Ja razmišljam vrlo konkretno i doslovce interpretiram jezik.** Kada kažete "Vani lijeva kao iz kabla" ja sigurno neću pomisliti da je ono što mi zaista želite reći: "Vani pada jaka kiša". Fraze, igre riječima, dosjetke, nijanse u izgovoru i sarkazam nisu nešto što ja razumijem i, molim vas, nemojte ih upotrebljavati u razgovoru.

5. **Budite strpljivi s mojim ograničenim rječnikom.** Meni je teško izreći što u stvari trebam/želim kada ne znam izraziti riječima ono što osjećam. Mogu biti gladan, frustriran, uplašen ili zbunjen, ali te riječi su izvan moje mogućnosti izražavanja. Pripazite na moj govor tijela, povlačenje, uznemirenost ili druge znakove.

6. **Bolje mi ide vizualno učenje nego izražavanje riječima.** Radije mi pokažite kako treba nešto učiniti nego mi pokušati objasniti riječima. Mnogo upornog i strpljivog pokazivanja pomaže mi da naučim.

7. **Usmjerite energiju na ono što mogu i znam učiniti, radije nego na ono što ne mogu ili ne znam učiniti.** Teško mi je učiti u okruženju koje me neprestano podsjeća na moje nedostatke. Potražite moje jače strane, ono u čemu sam dobar.

8. **Pomozite mi u socijalnoj interakciji/druženju s drugima.** Možda izgleda kao da se ne želim igrati s ostalom djecom u parku, no najčešće samo ne znam kako započeti razgovor ili druženje. Ako možete, potaknite drugu djecu da me pozovu igrati se npr. s loptom, skrivača ili slično jer će mi vjerojatno biti jako drago uključiti se u igru.

9. **Pokušajte utvrditi koji su okidači mojih emocionalnih ispada, odnosno što im je prethodilo i uzrokovalo ih.** Ti tantrumi, ispadi, epizode, kako god da ih želite zvati, ma kako vama užasavajuće izgledali, meni su još strašniji događaj. Dešavaju se kada je jedan od podražaja preopterećen. Ako nađete okidač – mogu se spriječiti.

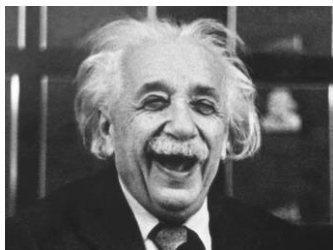
10. **Ako ste član obitelji, molim vas volite me bezuvjetno.** Isključite misli poput: "Kada bi on samo ..." i "Zašto on ne može ...?". Niti vi niste uvijek ispunjavali sva očekivanja vaših roditelja. Ja nisam izabrao imati autizam, s autizmom sam se rodio.

Možda neću biti dobar u uspostavljanju kontakta očima ili u razgovoru, ali jeste li primijetili: **ja ne lažem, ne varam u igrama, ne zadirkujem svoje prijatelje i ne sudim drugim ljudima.** Zapamtite da se autizam događa meni, ne vama. Bez vaše podrške moje šanse za uspješno odrastanje su male, a uz vašu podršku velike.

Vjerujete – ja sam vrijedan!

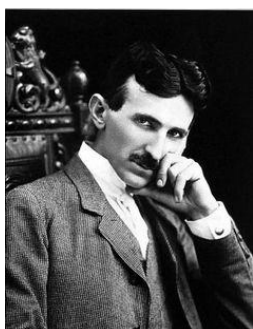
NEKE POZNATE OSOBE ZA KOJE SE ZNA ILI SUMNJA DA SU IMALE TEŠKOĆE IZ SPEKTRA AUTIZMA

ALBERT EINSTEIN, znanstvenik i matematičar

BILL GATES, bivši izvršni direktor Microsofta

NIKOLA TESLA, izumitelj

MOZART, kompozitor

KNJIGE KOJE GOVORE O OSOBAMA S TEŠKOĆAMA IZ SPEKTRA AUTIZMA/ PROČITAJ IH

1. Ja sam Lovro: kako djeci objasniti autizam, autori: Barbara Tschirren, Pascale Haechler

2. Marcelo u stvarnom svijetu, autor: Francisco X. Stork

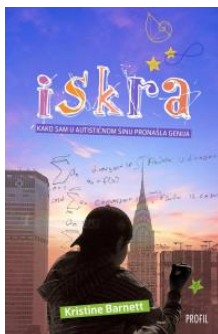
3. Moja kišna djevojčica, autorica: Davina

4. Dječak koji je volio prozore, autorica: Patricia Stacey

**5. Iskra (kako sam u autističnom sinu pronašla genija), autorica:
Kristine Barnett**

**FILMOVI KOJI GOVORE O OSOBAMA S TEŠKOĆAMA IZ
SPEKTRA AUTIZMA/POGLEDAJ IH**

- 1. Moj mali brat s Mjeseca (My little brother from the moon),
2007. godina**
- 2. Temple Grandine, 2010. godina**
- 3. X + Y, 2014.godina**
- 4. Adam, 2009. godina**

YOUTUBE ADRESE, S KRATKIM VIDEO FILMOVIMA, KOJI MOGU POJASNITI TEŠKOĆE IZ SPEKTRA AUTIZMA

1. <https://www.youtube.com/watch?v=ejpgdOgFF1EQ> (kako prepoznati ima li malo dijete znakove autizma)
2. https://www.youtube.com/results?search_query=autizam (dokumentarna emisija o osobama s autizmom)
3. <https://www.youtube.com/watch?v=Q4Xl-eR83Qo&t=877s>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=KSCHuLiZQS8&t=207s>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=g6dhfQhNkPs>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=4e4u5Kkb4QU>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=s9eATBV-lg&t=15s> (crtić na engleskom)
8. <https://www.youtube.com/watch?v=iq-VhfVwqp4> (crtić na engleskom)
9. https://www.youtube.com/watch?v=iI_sXRuTMsk (prikaz isječaka iz TV serije „Teorija velikog praska“, u kojoj lik Sheldon ima Aspergerov sindrom)